
EL SECTOR AGRÍCOLA, PART DE LA SOLUCIÓ

Jordi Sala i Casarramona

Economista i director general de Desenvolupament Rural del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya

RESUM

La crisi econòmica internacional, agreujada en el cas d'Espanya pels forts desequilibris interns existents, ha obligat a realitzar uns ajustos que han comportat una reducció de l'activitat econòmica i, en conseqüència, una disminució de la demanda interna i un increment extraordinari de l'atur.

Catalunya està fent front a aquesta disminució de la demanda interna mitjançant un important increment de les exportacions. Les més destacades són les de la indústria agroalimentària, que representen més del 20 % del total de les exportacions catalanes.

Analitzant l'evolució previsible de l'increment en la demanda d'aliments en el context internacional, es pot comprovar que les exportacions del sector agroalimentari català tenen un important potencial de creixement i, per tant, aquest sector pot contribuir en gran mesura a ajudar a sortir de la crisi actual. En aquest sentit, el canal Segarra-Garrigues, que s'està construint actualment, pot ser el gran motor per al desenvolupament del medi rural de les comarques de la plana de Lleida i consolidar la rellevància del sector agroalimentari.

Per tal d'aprofitar al màxim les possibilitats d'aquest sector, cal fomentar la recerca, el desenvolupament i la innovació, així com la cooperació entre els diferents agents que formen la cadena, des del productor, passant per la indústria transformadora, fins als canals de comercialització.

També cal destacar el paper del sector agroalimentari pel subministrament d'aliments a la població, la producció dels quals hauria d'augmentar considerablement per tal d'aconseguir eradicar la desnutrició arreu del món.

PARAULES CLAU: Catalunya, exportació, sector agroalimentari, desenvolupament rural, alimentació.

Correspondència: Jordi Sala i Casarramona. A/e: dg02.dar@gencat.cat.

EL SECTOR AGRÍCOLA COMO PARTE DE LA SOLUCIÓN

RESUMEN

La crisis económica internacional, agravada en el caso de España por los fuertes desequilibrios internos existentes, ha obligado a realizar unos ajustes que han supuesto una reducción de la actividad económica y, en consecuencia, una disminución de la demanda interna y un incremento extraordinario del paro.

Cataluña está haciendo frente a esta disminución de la demanda interna mediante un importante incremento de las exportaciones. Destacan las de la industria agroalimentaria, que representan más del 20 % del total de las exportaciones catalanas.

Analizando la evolución previsible del incremento en la demanda de alimentos en el contexto internacional, se puede comprobar que las exportaciones del sector agroalimentario catalán tienen un importante potencial de crecimiento y, por tanto, este sector puede contribuir en gran medida a ayudar a salir de la crisis actual. En este sentido, el canal Segarra-Garrigues, que se está construyendo en la actualidad, puede ser el gran motor para el desarrollo del medio rural de las comarcas de la «Plana de Lleida» y consolidar la relevancia del sector agroalimentario.

Para aprovechar al máximo las potencialidades de este sector, es necesario fomentar la investigación, el desarrollo y la innovación, así como la cooperación entre los diferentes agentes que forman la cadena, desde el productor, pasando por la industria transformadora, hasta los canales de comercialización.

También hay que destacar el papel del sector agroalimentario para el suministro de alimentos a la población, cuya producción tendría que aumentar considerablemente para conseguir erradicar la desnutrición en el mundo.

PALABRAS CLAVE: Cataluña, exportación, sector agroalimentario, desarrollo rural, alimentación.

THE AGRICULTURAL SECTOR AS PART OF THE SOLUTION

ABSTRACT

The international economic crisis, which in the case of Spain is further exacerbated by major pre-existing internal imbalances, has forced the country to make changes leading to a reduction in economic activity, and as a result, a lower domestic demand and an extraordinary increase in unemployment.

Catalonia is compensating for this domestic market decline by significantly increasing its exports. Those of the food industry are particularly worthy of note, accounting for more than 20 % of all Catalan exports.

By analyzing the envisaged increase in food demand in the international market, it is plain to see that there is significant potential for growth in Catalan food exports, meaning that this sector could greatly contribute to bringing the country out of its current recession. In this sense, the Segarra-Garrigues Canal, which is presently under construction, may be a key driving force for rural development in the surrounding areas of the Plana de Lleida and strengthen the importance of the food and agriculture sector.

To maximize the potential of this sector, it is essential to promote research, development and innovation, as well as cooperation among the different agents that form the supply chain, including producers, the processing industry and the marketing channels.

Similarly, given the vital role of the food and agriculture industry as a supplier of food to the population, a significant increase in its production is also important, as a means to eradicate malnutrition throughout the world.

KEYWORDS: Catalonia, export, food and agriculture industry, rural development, nutrition.

1. ESPANYA DAVANT LA CRISI ECONÒMICA

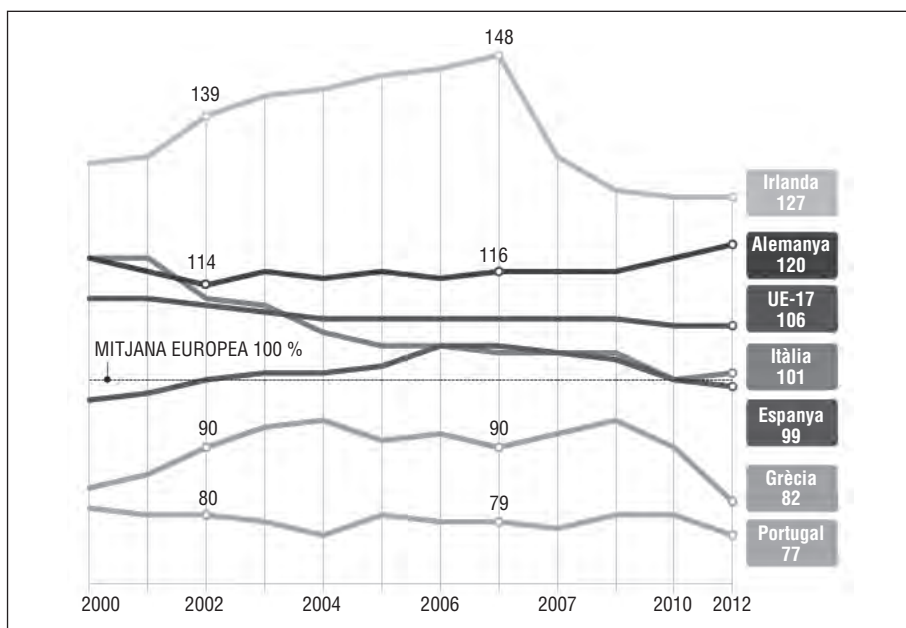
Com tothom sap, el nostre país està passant per una dura etapa de reconversió de la seva activitat econòmica, que està comportant també una manera diferent de fer i veure les coses. De fet, no podem parlar només d'una etapa econòmica complicada, sinó d'un resultat de decisions preses en l'àmbit econòmic i el financer, tant a escala pública com privada, que tenen molt a veure amb actituds i valors que són avui dia fortament qüestionats.

Els recents anys de creixement continuat van convertir Espanya en un dels països que més ràpidament tancava l'esclatxa que els separava en renda per capita de la mitjana europea (figura 1).

Tot això es va estroncar molt ràpidament sense que ni les autoritats d'aleshores ni la societat en general s'adonessin del canvi profund en el qual ens trobàvem, que no era tant un canvi de cicle sinó l'esgotament d'un model totalment insostenible per al nostre país pels forts desequilibris que comportava implícits.

L'acumulació de diversos factors, uns d'aliens, com la crisi financera internacional, però altres d'interns, algun dels quals és especialment significatiu, com l'endeutament exterior de la nostra economia (el segon del món després dels Estats Units), ja era una mostra més que eloqüent dels desequi-

FIGURA 1. Evolució de la renda per capita en % respecte de la mitjana europea. Període 2000-2012

FONT: Eurostat.

libris i la manca de competitivitat que patíem: un fort endeutament intern, especialment del sector privat, finançat amb recursos financers obtinguts per la banca a l'exterior.

La reacció del govern d'aquell moment va ésser una forta aposta anticíclica disparant el deute públic, considerant que estàvem en una situació de regressió conjuntural derivada de la contaminació de problemes generats en tercers països i no veient-ne les causes estructurals pròpies. El resultat és que l'única macromagnitud favorable, la del dèficit públic, passa de tenir un saldo favorable a un dèficit desbocat; només el 2008 es va passar d'un superàvit de l'1,9 % del PIB a un dèficit del 4,5 %. Aquest fet, junt amb altres factors, provoca una retirada de capitals estrangers, una pujada espectacular de la prima de risc i una tancada del crèdit internacional; tot plegat arrossega el crèdit interior, ajuda a esclatar la bombolla immobiliària i posa en risc tot el sistema financer. En conseqüència, el sistema financer es veu obligat a atendre les seves obligacions amb l'exterior. Això ho fa eixugant el crèdit a l'empresa nacional, que per la seva banda es veu obligada a despallanquejar-se de manera sobtada, cosa que comporta una reducció de l'activitat i un increment extraordinari de l'atur.

Una situació, com es pot veure, realment complicada i, a més, amb la cotilla d'estar dins d'una UE amb una moneda única i una política monetària feta per d'altres; i a la vegada, la gran sort de ser-hi: pertànyer a aquest club ha permès anar dissenyant una política de reformes graduals, mentre el Banc Central Europeu, forçant la interpretació dels tractats, ens donava respiració assistida per evitar que el col·lapse fos encara més traumàtic amb el cost social associat, ara per ara ja difícilment assumible.

La sortida s'està basant en una política de reformes, en un ajut exterior i en l'impuls d'aquells sectors més relacionats amb el comerç exterior, els que són competitiu i poden optar a col·locar els seus productes en els mercats internacionals; així se supleix la caiguda de la demanda interna, i es recorre com històricament s'ha fet a acaparar una més gran quantitat de visitants forans aprofitant-nos de la inestabilitat de zones geogràfiques tradicionalment competidores directes nostres. També s'ha capgirat totalment l'apartat migratori: de ser receptors importants de mà d'obra, ens estem convertint en exportadors, tant pel retorn d'emigrants als seus països d'origen com per la sortida de població autòctona, amb el fet diferencial respecte d'èpoques anteriors que ara opten per aquesta solució gent més jove i més preparada, la qual cosa significa una pèrdua de capital humà qualificat important.

En resum, ja que no podem devaluar la moneda, perquè ja no és exclusivament nostra, la solució passa per anar a una devaluació interna, abaixar el nivell de vida, fer més competitiva la nostra economia orientant-la decididament cap a l'exterior i continuar amb l'ajut del Banc Europeu per anar reduint ordenadament el deute públic, però sobretot el deute privat.

Aquesta devaluació interna és una situació nova en la qual mai no ens havíem trobat. Des del final de l'autarquia franquista s'havia viscut un procés de creixement pràcticament continuat, en què les crisis se solucionaven amb devaluacions de la moneda. Si bé comportaven un encariment dels productes de l'exterior, no hi havia la sensació de pèrdua de capacitat adquisitiva i, el més important, no es tenia, com es té ara, la sensació que l'ascensor social s'ha parat; aquell imaginari de què sempre es podia millorar s'ha perdut, i, per tant, s'està obrint una esclatxa social de confiança amb el sistema. A més, atès que el Govern central està aprofitant els necessaris ajustaments per procedir a una recentralització i recuperació de competències fent una lectura restrictiva del pacte constitucional acordat al seu dia, està unint a la desconfiança social el malestar territorial pel canvi de model que està imposant per la via dels fets, i d'aquesta manera afegeix a la crisi econòmica i social una crisi política de model d'estat.

2. LA SITUACIÓ DE L'ECONOMIA CATALANA

Catalunya, si bé està vivint amb especial incidència la influència del factor polític, atès el seu sentiment de pertinença, i el social, per haver d'enfrontar-se amb un dels dèficits més elevats del conjunt de l'Estat, està tenint un paper clau en el procés de recuperació econòmica, i ho fa a dos nivells. Per una banda, és la comunitat autònoma que més turisme exterior atrau, ja que ha sabut combinar amb encert el turisme de sol i platja amb el turisme cultural i gastronòmic i el d'interior, i la segona comunitat autònoma amb més allotjaments rurals, per exemple, fruit d'haver sabut aprofitar intel·ligentment la marca Barcelona. Per l'altra, és també el territori de la Península que més exporta.

Si nosaltres representem el 6,36 % del territori de l'Estat i el 16 % de la població o el 18,7 % del producte interior brut, les nostres exportacions aquest any ja representen un 26 % del total de l'Estat, i cada cop amb més pes (les comunitats següents són la Comunitat de Madrid, amb un 11 %, i la Comunitat Valenciana, amb el 10 %) i amb rúbriques realment importants; per exemple, el 58 % de les exportacions càrnies es van fer per les duanes catalanes, segons dades del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient.

A més, per primera vegada, les vendes de la indústria catalana a l'exterior superen les que realitza a Espanya (53 % de vendes a l'estranger i 47 % de vendes a Espanya); és a dir, Catalunya té una economia cada vegada més oberta a un mercat global molt dinàmic i menys dependent de la demanda de la resta de l'Estat, més deprimida.

Si mirem els components d'aquestes vendes a l'exterior, veiem que la indústria agroalimentària hi té un pes important participant-hi amb un 20,1 %, i en constitueix un dels pilars, juntament amb la indústria química i la de l'automòbil. A més, mostra una tendència sòlida cap al creixement, com posen de manifest les dades fetes públiques recentment pel Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya, les quals assenyalaven un increment d'un 12,9 % de les vendes a l'exterior per a l'any 2012.

El sector agroalimentari és, doncs, sens dubte, un dels motors de la nostra economia, tal com reconeix un estudi recent de La Caixa —cito textualment—: «Segons l'observatori del clúster europeu de l'Escola d'Economia d'Estocolm, el sector agroalimentari català se situa com un dels clústers més importants de la regió. A escala europea, és la regió catalana on el sector agroalimentari crea més llocs de treball en termes absoluts (129.500) [...]».¹

1. Herce *et al.* (2012), p. 102.

3. LES POSSIBILITATS DEL SECTOR AGROALIMENTARI CATALÀ DAVANT DE L'INCREMENT DE LA DEMANDA PREVISIBLE D'ALIMENTS A ESCALA INTERNACIONAL

Arribats a aquest punt, la pregunta seria: podem continuar avançant en aquest camí o ja no hi ha més recorregut i hem tocat sostre?

Crec que encara som molt lluny d'exhaurir la nostra potencialitat en aquest sector, i no és per un optimisme congènit, sinó perquè hi ha dades que ens ofereixen institucions internacionals de prestigi.

Com és molt conegut pel sector, l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) fa unes estimacions sobre la població i les necessitats nutricionals a quaranta anys vista que val la pena tenir presents i analitzar.

Aquest organisme de les Nacions Unides ens diu que en l'horitzó de 2050 cal preveure una població mundial de 9.100 milions de persones, és a dir, un 34 % més que la població actual, i a més, amb una tendència clara a habitar a les ciutats.

De fet, ara ja per primera vegada en la història de la humanitat, més del 50 % dels seus habitants viuen a les ciutats, amb les conseqüències que això implica en el procés de producció, comercialització i consum d'aliments. I alhora planteja nombrosos interrogants sobre com es pot satisfer aquesta demanda, ja que hi ha factors limitadors, com les disponibilitats de sòl fèrtil, de recursos hídrics o energètics suficients.

Aquestes dades, si bé en si mateixes ja són força espectaculars i dignes de reflexions més enllà de les estrictament econòmiques, ens porten a considerar temes relacionats amb la sostenibilitat del planeta. A l'efecte que ens ocupa, cal matisar-les en el sentit que augments de població poden tenir conseqüències molt diferents segons on es produeixin i quins siguin els estrats de població que més afecten. Si tenen lloc en països desenvolupats, els increments de consum de tot tipus i els efectes de la petjada ecològica seran notables. Si es produeixen en les àrees menys afavorides, aquests aspectes tindran un impacte més directe en una àrea concreta, però potser més suau a escala planetària, i en canvi les tensions socials i els desequilibris associats amb la pobresa seran molt més evidents.

Ara bé, la FAO també ens diu que aquesta població, més nombrosa i més urbana, tendirà a una demanda més gran d'aliments, ja que tindrà un nivell de renda més alt, i la demanda de producció alimentària respecte als nivells actuals s'incrementarà en un 70 %.

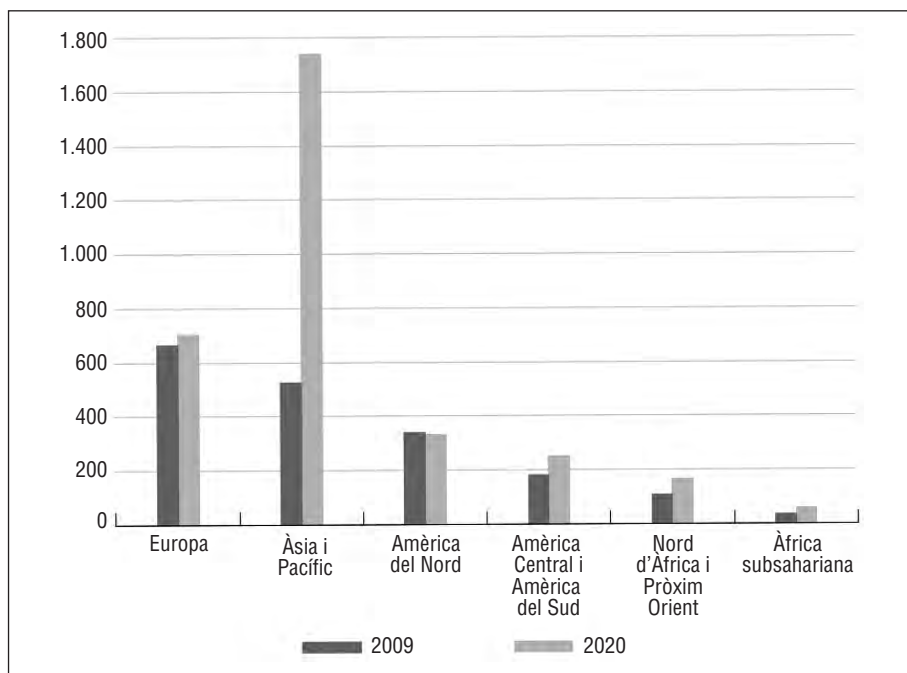
Això vol dir que, en les seves previsions, considera que gran part d'aquest creixement demogràfic gaudirà d'unes condicions socioeconòmiques acceptables i, per tant, és subjecte actiu en la demanda de béns i serveis, ja que l'elasticitat de la demanda alimentària varia depenent del nivell de renda.

Per confirmar aquesta hipòtesi, i per treure'n una mica més l'entrellat, podem buscar un indicador que ens permeti afinar una mica més el diagnòstic i obtenir una visió més nítida de quin escenari ens podem trobar en els propers anys.

D'una sèrie d'indicadors possibles analitzo el creixement i distribució de les classes mitjanes en la propera dècada. Podem deduir que les classes mitjanes tindran més poder de compra, que serà relativament estable, i que tendiran a satisfer d'una manera raonable les seves necessitats alimentàries. Si tenen suficient pes específic en un país, li donaran estabilitat i, de retruc, confiança internacional en l'àmbit de les relacions comercials.

Aquest indicador el podem trobar, per exemple, en els estudis fets per l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE). Si agafem les previsions d'aquest organisme per a la present dècada, concretament analitzem el període 2009-2020, podem observar (figura 2) que a l'inici del període esmentat lidera el rànquing de classes mitjanes la zona europea, amb poc més de 600 milions de persones, seguida de prop per Àsia i l'Amèrica del Nord.

FIGURA 2. *Evolució prevista de la classe mitjana en el món. Període 2009-2020*

FONT: OCDE (2010).

Però tan sols onze anys més tard, el quadre és radicalment diferent. Europa pràcticament no s'ha mogut, tan sols s'hi preveu un lleuger increment, i un moviment similar però en sentit negatiu es produeix a l'Amèrica del Nord, mentre que Àsia passa d'uns 500 milions a 1.700 milions de persones, una explosió insòlita en tota la història pel fet que s'hagi produït en tan poc temps.

Això evidentment tindrà, i està tenint, unes conseqüències importantíssimes de tot tipus: econòmiques, polítiques, culturals i geoestratègiques. Avui l'eix del centre de presa de decisions del món ja no és a l'Atlàntic, sinó que està desplaçant-se clarament cap al Pacífic. I també val a dir que les oportunitats per a aquelles economies que, per necessitat o vocació, són exportadores, han de mirar cap a les noves zones d'expansió més lluny de les seves arrels tradicionals, i amb unes pautes culturals també diferents i que cal conèixer.

Catalunya això ho ha tingut present i, encara que amb cert retard, comença a fer forat en aquestes noves àrees de negoci. Això ha posat de manifest algunes de les seves mancances i també de les seves oportunitats.

Com dèiem al principi, Catalunya és ja un important clúster agroalimentari a escala europea. Les seves empreses estan en un procés continuat d'adaptació per aconseguir una més gran penetració en mercats que fins fa poc ni coneixien, però això implica més costos, més innovació, i a la vegada ser més competitiu, aspectes difícilment compatibles si no es modifiquen maneres de fer i estructures de comercialització.

D'altra banda, el potencial agrícola del país va creixent. La seva base productiva es va modernitzant, l'edat mitjana dels productors es va rejuvenint, encara que més lentament del que seria desitjable, i les explotacions també tendeixen a concentrar-se, entenent que potser no és tan significatiu l'increment de la seva grandària com la quantitat de terreny que conrea un mateix explotador, bé perquè n'és el propietari, bé per acords amb d'altres propietaris.

4. EL CANAL SEGARRA-GARRIGUES COM A MOTOR DEL DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC DE LES TERRES DE LLEIDA

A més, s'està construint una de les obres d'infraestructura de regadiu més important de l'Europa occidental, el canal Segarra-Garrigues.

Aquesta obra a ple rendiment, tot respectant les limitacions mediambientals a les quals està actualment condicionada, pot suposar una forta embranzida a aquest motor agroalimentari que ja tenim actualment en marxa. Ara bé, el seu potencial és també diferent segons com es facin les coses. Una manera és anar esperant que cada possible regant s'apunti a fer la transformació de les seves terres a mesura que li vagi bé, i a dedicar-les a allò que

consideri oportú en cada moment. Serà una transformació lenta i difícil de gestionar i em temo que amb uns resultats que, si bé seran positius, quedaran lluny del potencial que una obra com aquesta podria comportar.

Si sabem de bell antuvi articular una bona entesa entre productors i empreses transformadores i comercialitzadores amb massa crítica suficient per donar més valor als productes i situar-los millor en els mercats, estarem obrint un camp de moltíssimes possibilitats a tots els sectors productius.

Si, a més, hi afegim altres infraestructures complementàries, com pot ser l'actual Eix Transversal renovat o el futur Corredor Mediterrani i, fins i tot, l'aeroport de Lleida, tindrem una producció de qualitat i variada. Aquesta producció queda assegurada amb l'aigua del canal, vinculada a empreses arrelades al territori sense cap ganes de deslocalitzar-se i amb vocació exportadora gràcies al fet que tenen la matèria primera en quantitat i qualitat suficient al costat de casa seva i amb les necessàries comunicacions i possibilitats de logística.

Aquest panorama encoratjador actualment es veu hipotecat per la realitat econòmica del moment, que fa que les administracions alenteixin el ritme d'execució de les obres i que els usuaris finals també siguin més prudents a l'hora de fer les seves inversions, tot sovint condicionats per la manca de crèdit bancari.

Malgrat això, el que ahir semblava una quimera avui comença a ser una realitat. I mentre els actuals treballadors de les terres pensen si ja posen les seves hectàrees en rec o esperen una mica més, veiem que grans inversors s'interessen per les noves zones de regadiu posant un nou repte sobre la taula: com es pot compatibilitzar l'explotació familiar i la vida als pobles amb les ofertes que vénen de fora.

Es necessita capital per desenvolupar un territori, però el principal capital és l'humà. Un territori sense gent és un territori mort. Cal trobar l'equilibri que poden donar unes estructures pròpies, com grans cooperatives que aglutinin àmplies zones geogràfiques o siguin les interlocutores per a un producte determinat. També es pot pensar i posar les bases per desenvolupar una agricultura contractual que ajudi a planificar les noves àrees de conreu i doni unes garanties de preu als seus titulars durant un període determinat, que pot ser coincident amb el temps necessari per amortitzar les seves inversions.

L'arribada de l'aigua no només és una garantia per a millors collites, ha de comportar una reflexió i repensar tota l'empresa, si cal fer el mateix i de la mateixa manera. És cert que una olivera, de tenir-la en secà a tenir-la en regadiu, pot multiplicar per sis o per set el seu rendiment, però també l'aigua obre l'oportunitat a diversificar. A tall d'exemple, podem recordar que el marge brut que dona una explotació en regadiu va dels 1.500 €/ha per al blat, passant pels 2.300 €/ha del panís, fins a arribar als més d'11.000 €/ha en el cas de l'ametlla o la poma, productes dels quals som els principals productors de l'Estat.

Aquests nombres ens han d'obligar a reflexionar sobre què es pot fer segons els condicionants agroclimàtics, i què s'hi vol fer d'acord amb la vocació que es vulgui imprimir a l'explotació, decisions que també estaran condicionades per aspectes com el nou valor de la terra o les valoracions cadastrals. Aquí només cal recordar que, segons dades del cadastre del Ministeri d'Economia i Hisenda, en el cas dels fruiters, el valor mitjà per hectàrea a les terres de Lleida és de 607 € o 8.716 € segons si estem parlant de secà, en el primer cas, o de regadiu, en el segon; dades que en el cas dels cereals serien de 677 € o 2.896 €, respectivament. És a dir, hi pot haver una veritable transformació positiva en tota la zona creant una gran activitat econòmica des d'un inici, primer per adequar les parcel·les i, posteriorment, per transformar-les amb tota la nova producció. No es tracta de la revalorització d'una finca concreta sinó de tot el moviment que es genera i actua com un revulsiu econòmic, amb repercussions en tots els sectors econòmics.

5. ALTRES ASPECTES QUE CAL CONSIDERAR

No només tenim la zona del Segarra-Garrigues, si bé aquesta és la que té un potencial transformador més gran. Altres contrades del nostre país també tenen possibilitats de cercar i definir un nínxol de mercat aprofitant les seves característiques intrínseques; a més, les noves demandes dels consumidors poden posar encara més alt el sostre del qual ens preguntàvem quin seria el topall.

I no només parlem d'aquesta àrea dels nous potencials agraris. Tenim noves oportunitats a gairebé tot el país, ja que, per si alguna cosa es caracteritza la nostra gent, és pel seu caràcter emprenedor, obert al món i disposat a innovar. Esperit que és compartit per la majoria d'agents que funcionen al sector. Una de les mostres pot ser la diligència amb la qual es va passar d'un estat intervencionista a una obertura i la posterior adaptació a l'entrada a la Unió Europea, amb tots els canvis que va comportar i totes les modificacions legislatives i conceptuals esdevingudes des de llavors.

No és casualitat que, amb la vinguda de la democràcia i la restauració de la Generalitat, al començament de la política de transferències Estat-Generalitat una de les primeres competències que es va demanar i que es va aconseguir encara amb el govern provisional del president Tarradellas va ésser la investigació agroalimentària. Això donaria pas a la posterior creació de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA), creat mitjançant una llei ja en el primer govern escollit i que va obtenir la unanimitat de tots els partits polítics amb representació parlamentària.

En tots aquests anys s'ha desenvolupat una gran tasca de recerca que ha estat una de les peces clau en la creació del clúster agroalimentari i en el

qual encara té molt a dir, en col·laboració amb el sector i amb altres centres de recerca internacionals.

Aquí cal recordar que la recerca i la innovació figuren com un dels eixos prioritaris en la reforma de la nova política agrària comunitària (PAC), que ja s'anomena «l'agricultura del coneixement». Lògicament, està en consonància amb un marc estratègic superior amb els objectius que s'ha marcat assolir la Unió Europea per a l'inici de la propera dècada, l'anomenat «horitzó 2020», que reserva un paper important a la recerca, la innovació i la transferència tecnològica.

Si tenim un sector dinàmic, ben posicionat, obert a mercats internacionals i amb un nivell de recerca i innovació més que acceptable, si volem fer un salt qualitatiu, hauríem de fer una mirada introspectiva i analitzar les estructures de producció, transformació i comercialització que tenim.

I aquí ens trobem amb un coll d'ampolla: la reduïda dimensió de moltes de les nostres empreses. El nostre país és un país tradicionalment de pimes, fet que en moltes èpoques li ha comportat un avantatge competitiu per l'agilitat operativa en l'adaptació i en la presa de decisions, però que ara difícilment li permet suportar l'estructura i la logística que exigeix anar a mercats més llunyans amb productes competitius i per respondre a demandes de volums ja considerables.

Fórmules com la cooperació o el fet de compartir canals de distribució, xarxes comercials o elements de logística són encara maneres de fer poc arrelades en la cultura d'aquest sector.

En un informe recent del Rabobank, una entitat que presta una especial atenció a l'economia d'aquest àmbit, s'indica que les indústries agroalimentàries haurien d'abandonar la seva preocupació sobre les oscil·lacions de preus a curt termini i dedicar més atenció a establir una cooperació més propera i duradora amb els altres elements que formen la cadena productiva.

Seria una manera de fer que fomentaria aliances entre els *stakeholders*, donaria més estabilitat a totes les baules que formen la cadena i teixiria una xarxa de complicitats on tots hi guanyarien.

Seria, amb altres paraules, el que també proposa la Unió Europea per al nou període de programació 2014-2020, quan parla de la integració vertical i les mesures per fomentar-la, com una política de reequilibri dels preus al llarg de la cadena i de coresponsabilitat entre els diferents agents que la formen per repartir millor el valor afegit en les seves distintes fases i, alhora, per estabilitzar els mercats i ajudar a un assentament territorial de la població local. Això entronca amb els altres objectius a desenvolupar, com són l'equilibri territorial, el manteniment del paisatge i la biodiversitat.

Són plantejaments que capgiren substancialment el model actual vigent a casa nostra i que ens acostarien a realitats vigents en altres indrets.

Realment, fins aquí, he fet un enfocament parcial del sector, deixant de banda altres possibilitats com l'agricultura de proximitat o, més àmpliament,

tot el que fa referència al mercat interior. Malgrat això, l'objecte d'aquest article és precisament centrar-nos en el vessant exterior com un enfocament a potenciar, formant part d'una estratègia més global per sortir de la crisi.

6. L'AGRICULTURA I L'ALIMENTACIÓ

Aquest plantejament no tan sols té un vessant egoista de com podem solucionar les nostres necessitats i sortir d'una conjuntura adversa al més aviat possible, sinó que també té un plus de solidaritat, de coresponsabilitat en l'aportació, en la mesura de les nostres possibilitats, a un problema molt més global que és la necessitat alimentària mundial.

Hem parlat de les previsions de la FAO, d'escenaris a llarg termini de manca d'aliments si no hi ha uns increments importants de producció. També podríem recordar aquí aquella segona conferència internacional sobre el medi ambient, la coneguda com a Cimera de la Terra, que va tenir lloc a Johannesburg al final de l'estiu del any 2002. Allà, l'aleshores secretari general de les Nacions Unides, i posterior premi Nobel de la Pau, Kofi Annan, va assenyalar que medi ambient i pobresa no eren sinó dues cares de la mateixa moneda. En aquella cimera es van proclamar els Objectius del Mil·lenni, que descansaven bàsicament sobre els eixos de l'agricultura, l'aigua, la salut, l'energia i la biodiversitat. Un dels compromisos assolits en aquest marc per la comunitat internacional era aconseguir rebaixar a la meitat la població que passa gana al món en l'horitzó de l'any 2015.

Molt s'ha avançat en aquest aspecte, atès que el percentatge de població que es troba per sota del llindar de la desnutrició ha baixat molt, però això no treu que avui encara tinguem la xacra d'haver de parlar d'uns 900 milions de persones que no han superat aquest mínim per sobreviure.

Ara que estem molt a prop d'arribar a la data assenyalada —2015—, fa pocs dies, tot just a mitjan mes de febrer, ha tingut lloc una trobada promoguda per la FAO, en el marc de les Nacions Unides, per analitzar i avaluar els objectius per al desenvolupament més enllà del 2015. La jornada sobre la fam, la seguretat i la nutrició, en l'agenda del desenvolupament més enllà del 2015, va posar de manifest que la seguretat alimentària i la nutrició constitueixen la pedra angular pel progrés d'altres fronts del desenvolupament, com l'ocupació, l'educació, el medi ambient i la salut, per a la consecució d'un futur per a la humanitat.

7. CONCLUSIONS

Perquè tot això es complexi, hi ha d'haver una base productiva prou potent a escala mundial. Recordem que estem pensant en un món molt més

J. Sala

habitat, on la població ja és majoritàriament urbana i encara ho serà més. És a dir, consumidora neta.

Si no es desenvolupa un potencial productiu suficient, com es fa sempre en casos d'escassetat, els països rics, la gent amb més poder adquisitiu, farà valdre la seva capacitat de compra per cobrir les seves necessitats, la qual cosa provocarà tensions socials, polítiques i drames humans en les zones més vulnerables del planeta.

En cas que les coses es facin bé, almenys a casa nostra, no només ens estem ajudant a sortir d'una situació difícil, sinó també a mantenir una estructura social interna equilibrada i a contribuir a reduir les possibles tensions globals per un tema tan sensible i essencial com és el dret a l'alimentació.

BIBLIOGRAFIA

- BANCO DE ESPAÑA (2012). *Boletín Económico* [en línia] (juliol-agost). <<http://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/BoletinEconomico/12/Jul/Fich/be1207.pdf>>.
- FAO [ORGANITZACIÓ DE LES NACIONS UNIDES PER A L'AGRICULTURA I L'ALIMENTACIÓ] (2009). «Cómo alimentar al mundo en 2050» [en línia]. *Centro de Prensa* (12-13 octubre). <http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/synthesis_papers/C%C3%B3mo_alimentar_al_mundo_en_2050.pdf>.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA, ALIMENTACIÓ I MEDI NATURAL (2012a). *Apunts de Conjuntura* [en línia]. <http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/menuitem.7d5a409fbe273a69cc497c10d8c0e1a0/?vgnnextoid=652eaba9f8155310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=652eaba9f8155310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detall&contentid=5d7576d8d2c07310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&newLang=ca_ES>.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA, ALIMENTACIÓ I MEDI NATURAL (2012b). *Butlletí InfoAgricultura* [en línia]. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/menuitem.3ebb3e8ac146f5d0c6d789a2b0c0e1a0/?vgnnextoid=22bab95ea0b16110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=22bab95ea0b16110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detall&contentid=2ef393d16ea26310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>.
- HERCE, J. A. [et al.] (2012). *L'economia de Catalunya: diagnòstic estratègic* [en línia]. Barcelona: Àrea d'Estudis i Anàlisi Econòmica de La Caixa. <http://www.pdf.lacaixa.comunicacions.com/ca/cat/ca070008_cat.pdf>.
- KHARES, H. (2010). *The emerging middle class in developing countries*. París: OCDE Development Centre. (OCDE Development Centre Working Paper; 285)

El sector agrícola, part de la solució

- MINISTERIO DE AGRICULTURA, ALIMENTACIÓN Y MEDIO AMBIENTE (2012). *Dossier autonómico. Cataluña* [en línea] (juliol). <http://www20.gencat.cat/docs/DAR/DE_Departament/DE02_Estadistiques_observatoris/27_Butlletins/01_Butlletins_NE/Enllacos_NE/Enllacos_interns_NE/2012/Dossier_Autonomico_Catalunya_072012_NE261.pdf>
- MINISTERIO DE ECONOMÍA (2012). *Programa nacional de reformas* [en línea]. <<http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/0E911A5C-F0F6-490F-8280-1AE0EDC539CE/202008/PNRDEFINITIVO.pdf>>.
- PÉREZ DE LAS HERAS, M. (2003). *La cumbre de Johannesburgo*. Madrid: Ediciones Mundi-Prensa.
- RABOBANK (2013). *Transforming the food and agri supply chain* [en línea]. Report. <www.rabobank.com/f&a>.